

ศึกษาวิเคราะห์กรรมและการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวิมานวัตถุ

An analytical study of Karma and reincarnation that appear in Vimanavatthu

น.ส.สิริรัศมี สิงห์สนธิ^๑

Miss Sirirasami Singhasonthi

พระมหายุทธนา นรเชฏฐ, ดร.^๒

Phramaha Yutthana Narajettho, Dr.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิมานวัตถุ ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องกรรม และ ๓) เพื่อวิเคราะห์เรื่องกรรมในวิมานวัตถุ เป็นบทความเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า วิมานวัตถุ คือประมวลเรื่องของผู้เกิดในวิมานจำนวน ๘๕ เรื่อง แต่ละเรื่องเป็นเรื่องราวส่วนใหญ่เจ้าของเรื่องเป็นผู้เล่า เหตุที่เล่าเพราะมีผู้ถาม เหตุที่ถามเพราะเมื่อได้เห็นวิมานและทิพยสมบัตินั้น ๆ แล้วรู้สึกแปลกใจ รู้สึกชื่นชมยินดี จึงถามเพื่อขอทราบความเป็นมา พระพุทธเจ้าและพระเถระเป็นผู้ถามเทพบุตร เทพธิดาทั้งหลาย กรรมคือการกระทำอันประกอบด้วยเจตนา ในพระพุทธศาสนา แบ่งกรรมออกเป็น ๓ อย่าง คือ กุศลกรรม อกุศลกรรม และอัปายาทกรรม กุศลกรรมส่งผลให้ได้วิมานต่าง ๆ

คำสำคัญ : กรรม, วิมานวัตถุ

Abstract

This Article has three purposes: 1) to study introduction to Vimanavatthu, 2) to study the concept of Karma and 3) to analytical study of Karma in Vimanavatthu. It is the documentary article. The result from studying is found that Vimanavatthu is a compilation of 85 stories of the births of the castles. The reason for this is because people have asked, the reason for asking, when seeing the castles and other dhipaya treasures, was surprised. Feel joy therefore asked to know the history. The Lord Buddha and Thera asked the gods, goddesses. Karma is an action consisting of intention. In Buddhism, Karma is divided into 3 kinds, namely: wholesome, unwholesome and neutral conduct. Wholesome results in various castles.

Keywords: Karma and, Vimanvatthu

^๑นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

M.A. Student, Tipitaka Studies, Department of Buddhism, Faculty of Buddhism,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^๒อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎก
ศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Permanent Lecturer, Director of M.A. program, Tipitaka Studies, Department of Buddhism,
Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

๑. บทนำ

ตามหลักคำสอนในคัมภีร์พระไตรปิฎก ในส่วนของพระสูตรตันตปิฎกนั้น บางส่วนได้กล่าวถึงนรกสวรรค์ เทพบุตร เทพธิดา และวิมานต่างๆ มีชาวพุทธจำนวนไม่น้อยที่ศรัทธา มีความเชื่อมั่นในเรื่องนี้ ในโลกปัจจุบันนี้ยังมีปัญหาอยู่หลายเรื่องที่อยู่ในความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ไม่ว่าเกี่ยวกับชาติหน้า ชาติหน้า ความดี ความชั่ว ตายแล้วเกิด นรก สวรรค์ เรื่องดวงวิญญาณที่จะต้องเกิดใหม่ เปนมูลเหตุให้เกิดนรกและสวรรค์ขึ้น เปนที่อยู่ของคนทำความชั่วและทำความดีสวรรค์จึงกลายเป็นรูป เปนถิ่นที่อยู่อันสำราญบริบูรณ์ด้วยทรัพย์ศฤงคารของผู้ทำความดี สวรรค์กลายเป็นที่เต็มไปด้วยทุกขทรมาน มีแต่ความนาเกลียด นากลัว และทารุณกรรม เปนที่ต้อนรับผู้ทำความชั่วเมื่อตายไปจากโลกมนุษย์ ปัญหาในสังคมไทยปัจจุบัน มักจะมีความรุนแรงขึ้นทุกวัน เนื่องจากบุคคลไม่ได้ใส่ใจในมนุษยธรรม คือ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์อันหมายถึง เบญจศีลและเบญจธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนเราจะต้องมีเครื่องระลึกอยู่เสมอเพื่อให้ตนดำรงอยู่ในคุณธรรมอันประเสริฐ ในที่นี้ขอกล่าวถึงเทวดานุสติหมายถึง การระลึกถึงเทวดาหรือการระลึกถึงธรรมซึ่งทำให้มนุษย์เป็นเทวดา ในเบื้องต้นให้ระลึกถึงเทวดาในตนเองก่อน กล่าวคือความมีภาวะที่สูงกว่าสัตว์ดิรัจฉาน เพราะมีคุณธรรม ๒ ประการคือ หิริความละอายต่อบาป และโอตตปัสสะ ความเกรงกลัวต่อบาปและความชั่วทั้งปวงอีกประการหนึ่ง ทานและศีล ก็จัดเป็นเทวดธรรมเช่นกัน ทาน คือ การให้การบริจาคนิสัย สอนศีลก็คือความประพฤติดีงดเว้นจากความชั่วเสียหายเป็นภัยทางกาย ทางวาจาด้วยความตั้งใจธรรม ๒ ข้อนี้ก็ส่งผลให้จิตใจของผู้ปฏิบัติมีภาวะที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้สวรรค์จึงเป็นสถานที่เกิดใหม่ของสัตว์ผู้ทำบุญทุกจำพวก บางลัทธิถือว่าเปนดินแดนอมตะ สัตว์ที่สามารถเขาถึงสวรรค์ได้แล้ว จะดำรงอยู่ในดินแดนนั้นตลอดไปโดยไม่กลับมาเกิดในภูมิอื่นอีก และเรื่องราวเหล่านี้มีปรากฏในวิมานวัตถุเป็นสวนหนึ่งของคัมภีร์ขุททกนิกาย พระสูตรตันตปิฎก ซึ่งพูดถึงความดีที่บุคคลทั้งชายและหญิงได้ทำไวขณะเป็นมนุษย์อันเป็นเหตุทำให้ได้วิมาน พวกเขาทำความดีตามหลักพุทธธรรมอะไรหรือจึงเป็นเหตุให้ได้วิมาน และเนื้อหาสาระของวิมานวัตถุที่ว่าด้วยเทวดาที่เป็นเจ้าของวิมานนั้น ๆ

๒. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิมานวัตถุ

ประเด็นเกี่ยวกับคัมภีร์วิมานวัตถุ จะกล่าวถึงในประเด็น ความหมายตามรูปศัพท์ของวิมานวัตถุ ที่มาของชื่อ ที่มาของเรื่อง รูปแบบของเรื่อง และประเภทของวิมาน มีรายละเอียดดังจะกล่าว ดังนี้

๒.๑ ความหมายตามรูปศัพท์ของวิมานวัตถุ

วิมานวัตถุ ประกอบด้วยคำ ๒ คำคือ วิมาน + วัตถุ (วัตถุ) คำว่า วิมาน แปลว่า ที่อยู่ของเทวดา, เทววิมาน, เรือน ๗ ชั้น^๓ คำว่า วัตถุ แปลว่า เป็นที่ตั้งแห่งอานิสสงส์, เป็นที่โปรยแห่งอานิสสงส์, เป็นที่หลังแห่งอานิสสงส์, เป็นที่หลังอานิสสงส์, ที่อยู่, ที่ตั้งบ้านเรือน^๔

^๓ พันตรี ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรมมคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๕๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓๐.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙,ราชบัณฑิต) ได้วิเคราะห์ความหมายของรูปศัพท์ว่า “วิมาน” ตามรากศัพท์ มีใจความว่า สถานที่อันเป็นที่เดินไปในอากาศของพวกเทวดา, ที่อันกรรมกำหนดโดยพิเศษ, ที่อันกรรมที่ประพฤติดีแล้วเนรมิตให้โดยพิเศษ, ที่อันกรรมเนรมิตไว้โดยมีสัณฐานเหมือนนก คือ ล่องลอยอยู่บนฟ้า, ที่ที่ถูกลบถือว่าวิเศษสุดเพราะประกอบด้วยความงดงามอย่างวิเศษ,ที่ที่พึงปรารถนาโดยวิเศษ^๕

เมื่อรวมกัน จึงมีความหมายว่า สถานที่อันเป็นที่หลังอันสงฆ์คือที่อยู่ของเทวดา ซึ่งเป็นความหมายที่ประสงค์เอาในคัมภีร์วิมานวัตถุ หรือจะหมายถึงสถานที่อยู่ของพวกเทวดาที่เป็นวิมานต่าง ๆ ซึ่งได้รับเพราะกุศลกรรมที่ทำได้เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์นั่นเอง

๒.๒ ที่มาของชื่อเรื่อง^๖

วิมานวัตถุ แปลว่า เรื่องวิมาน, ที่ตั้งของวิมาน หรือ เรื่องของผู้เกิดในวิมาน ในที่นี้หมายถึงประมวลเรื่องต่าง ๆ ของพวกเทพบุตรและเทพธิดาผู้เกิดในวิมานหรือ ผู้ได้วิมาน และเล่าประวัติของตนเองว่าได้ทำกุศลกรรมอะไรไว้จึงได้วิมานเช่นนั้น

คำว่า วิมาน หมายถึง ที่เล่นที่อยู่ของเหล่าเทวดาหรือเทพ ซึ่งถือว่าเป็น สถานที่อันประเสริฐเพราะเกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งกุศลกรรมของเทวดาผู้เป็นเจ้าของ วิมานนั้น ๆ วิมานเหล่านี้จึงรุ่งเรืองสว่างไสวแพรวพราวหลากสีด้วยอำนาจแห่งรัตนชาติ ต่าง ๆ มีรูปทรงอันวิจิตรบรรจง มีขนาดต่าง ๆ คือ ๑ โยชน์บ้าง ๒ โยชน์บ้าง ๑๒ โยชน์บ้าง กว่า ๑๒ โยชน์บ้าง ภายในวิมานเหล่านั้นมีเครื่องประดับตกแต่งสวยงาม และเพียบพร้อมด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคอันเป็นทิพย์มากมาย ความแตกต่างของวิมานเหล่านั้นขึ้นอยู่กับบุญบารมีที่เจ้าของวิมานได้สั่งสมไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เช่น เป็น วิมานทองคำบ้าง วิมานเงินบ้าง วิมานแก้วมณีบ้าง วิมานแก้วไพฑูรย์บ้าง วิมาน แก้วพลีบ้าง หรือต่างกันที่ขนาดเช่น วัดโดยรอบ ๑ โยชน์บ้าง ๒ โยชน์บ้าง ๑๒ โยชน์บ้าง ชื่อวิมานวัตถุ ตั้งขึ้นเพื่อแสดงความเป็นมาของวิมานและเจ้าของวิมานต่าง ๆ จำนวน ๘๕ วิมาน หรือ ๘๕ เรื่อง

๒.๓ ที่มาของเรื่อง

วิมานวัตถุ คือประมวลเรื่องของผู้เกิดในวิมานจำนวน ๘๕ เรื่องดังกล่าวข้างต้น แต่ละเรื่องเป็นเรื่องเล่าซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของเรื่องเป็นผู้เล่า เหตุที่เล่าเพราะมีผู้ถาม เหตุที่ถามเพราะเมื่อได้เห็นวิมานและทิพย์สมบัติ นั้น ๆ แล้วรู้สึกแปลกใจ รู้สึกชื่นชมยินดี จึงถามเพื่อขอทราบความเป็นมา ผู้ถามได้แก่พระผู้มีพระภาคบ้าง (ในกรณีที่เทวดานั้น ๆ ลงมาเฝ้า) ท้าวสักกะจอมเทพบ้าง (เมื่อทรงทราบประวัติของวิมานใดแล้ว ก็ ตรัสบอกแก่ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระในกาลต่อมา) เทวดากันเองบ้าง พระเถระทั้งหลายบ้าง แต่ส่วนมากได้แก่ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระผู้เป็นเลิศทางฤทธิ์

^๕พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), ศัพท์วิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียง เชียง, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒๐.

^๖มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า [๗-๑๕].

๒.๔ รูปแบบของเรื่อง

วิมานวัตถุแต่ละเรื่อง เป็นแบบการถาม-ตอบ ในรูปของคำฉันท์ที่เรียกกันว่า คาถา ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของพระพุทธรูป ๙ รูปแบบที่เรียกว่า นวสังคตวัตถุศาสน์ ลักษณะการถาม ตอบในวิมานวัตถุ มิใช่การถามตอบแบบโต้ว่าทะเลาะประคารมเพื่อหักล้างวาทะหรือทฤษฎีของกันและกัน แต่เป็นแบบถามด้วยมุทิตาจิต เพื่อขอทราบสาเหตุที่ได้ทิพยสมบัตินั้น ๆ ผู้ตอบก็ตอบด้วยความเคารพ ด้วยไมตรีจิต และด้วยอารมณ์เบิกบานแจ่มใสในผลกรรมของตน

๒.๕ ประเภทของวิมาน

วิมานวัตถุแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) อิตถีวิมาน มี ๕๐ วิมาน แบ่งเป็นวรรคได้ ๔ วรรคคือ ปฐมวรรค วิมาน มี ๑๗ วิมาน, จิตตลดาวรรค มี ๑๑ วิมาน, ปาริฉัจฉตวรรค มี ๑๐ วิมาน, มัญชิภูมวรรค มี ๑๒ วิมาน ๒) ปุริสวิมาน มี ๓๕ วิมาน แบ่งเป็นวรรคได้ ๓ วรรคคือ มหารถวรรค มี ๑๔ วิมาน, ปายาสีวรรค มี ๑๐ วิมาน, สุนิกขิตตวรรค มี ๑๑ วิมาน^๗

๓. แนวคิดเรื่องกรรม

คำว่า กรรม แปลว่าการกระทำ โดยเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือว่าความตั้งใจจึงจะจัดว่าเป็นกรรม ทั้งนี้การกระทำทุกอย่างไม่ว่าจำเป็นต้องเป็นกรรมเสมอไป ดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำด้วยกาย วาจา ใจ^๘ กรรม จึงหมายถึง การกระทำที่มีความหมายเป็นคำกลาง ๆ คือเป็นการกระทำที่ไม่ถือว่าดีหรือชั่ว จะดูหรือช่วยอยู่ที่องค์ประกอบทางการกระทำคือ “เจตนา” เจตนาจะเป็นตัวกำหนดว่าการกระทำนั้นจะเป็นกรรม เมื่อทำกรรมแล้วก็จะได้รับผลเสมอเหมือนกันหมด จะมากหรือน้อย ช้าหรือเร็วเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพูดถึงกฎแห่งกรรม ก็หมายถึง กฎแห่งความเป็นเหตุและผลกันนั่นเอง

๓.๑ ประเภทของกรรม

๓.๑.๑ ประเภทแห่งกรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎก

การแบ่งกรรมในพระไตรปิฎกนั้น พบเห็นหลายลักษณะ ใช้การแบ่งตั้งแต่อย่างน้อยสุด ไปจนถึงมากที่สุด ขอนำมากล่าวเพียงบางส่วน ดังนี้

ในอภิสสสูตร ได้กล่าวถึงถึงกรรม ๒ ประการ ที่เป็นคุณลักษณะของพาลและบัณฑิต ภิกษุทั้งหลาย บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ กายกรรมที่เป็นอกุศล วจีกรรมที่เป็นอกุศล มโนกรรมที่เป็นอกุศล บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นคนพาล บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต ธรรม ๓ ประการอะไรบ้างกายกรรมที่

^๗มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า [๑๒-๑๕]

^๘อง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

เป็นกุศล วชิกรรมที่เป็นกุศล มโนกรรมที่เป็นกุศล บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต เพราะเหตุนี้^๙

นอกจากนี้ ในสาวัชชสูตร ยังกล่าวถึงกรรม ๓ อย่างซึ่งกรรม ๓ อย่างนี้เป็นกรกล่าวถึงประเภทของกรรม กำหนดโดยทางแห่งการกระทำ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจที่จัดเป็นกรรมเกิดได้ ๓ ทางคือ ทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทางวาจา เรียกว่า วชิกรรม ทางใจ เรียกว่า มโนกรรม^{๑๐}

การกระทำทางกายและทางวาจาที่จัดเป็นกรรมจะต้องมีใจเข้าไปประกอบด้วยเสมอไป นั่นก็คือ จะต้องมีการเจตนาในการกระทำ แต่การกระทำทางใจนั้นลำพังความตั้งใจอย่างเดียวก็จัดเป็นกรรมได้ คนทั่วไปมักจะมองข้ามมโนกรรม โดยเห็นว่าความดีความชั่วจะต้องปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมทางกายหรือทางวาจา แต่สำหรับพุทธปรัชญานั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ใจ เพราะพฤติกรรมทางกายหรือทางวาจาเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดด้วยใจหรือความคิดที่เริ่มต้นขึ้นในใจ กายและวาจาเป็นเพียงผู้รับบัญชาจากใจเท่านั้น มโนกรรมที่นับว่าเป็นความชั่วที่ส่งผลร้ายแรงที่สุดก็คือ มิจฉาทิฏฐิ ที่แปลว่า ความเห็นผิด คำว่า ความเห็นผิด ที่จัดเป็นมิจฉาทิฏฐินี้ หมายถึง การเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่ากรรมดีกรรมชั่วหรือบาปบุญไม่มี ผลของกรรมดีกรรมชั่วไม่มี นรกสวรรค์ไม่มี ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบที่เข้าถึงความหลุดพ้นแล้วไม่มี ฯลฯ เมื่อมีมิจฉาทิฏฐิหรือความเห็นผิดย่อมเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิดทางกายทางวาจา เมื่อมีการกระทำผิด ผลที่เป็นความทุกข์ความเดือดร้อนหรือความวิบัติก็ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้กระทำอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง ส่วนมโนกรรมที่จัดว่าเป็นความดีสูงสุดตามทัศนะของพุทธปรัชญาก็คือสัมมาทิฏฐิ ที่แปลว่า ความเห็นชอบ ในระดับธรรมดาสามัญ ความเห็นชอบได้แก่ ความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ได้แก่ เห็นว่าบุญบาปหรือกรรมดีกรรมชั่วมี ผลของกรรมดีกรรมชั่วมีจริง ฯลฯ ในระดับสูงสุดสัมมาทิฏฐิ หมายถึงการ การเห็นแจ้ง ในอริยสัจ ๔ ที่นำไปสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง จิตหรือใจมีความสำคัญ

นอกจากนี้ยังแบ่งประเภทของกรรม โดยกำหนดเจตนาในการกระทำ กรรมที่จัดประเภทตามนัยนี้แบ่งเป็น ๓ อย่าง เช่นกันคือ

๑) กุศลกรรม คำว่า กุศลกรรม แปลว่า กรรมดี เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากกุศลเจตนาหรือเจตนาที่ดี กุศลกรรมนี้อาจเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา หรือทางใจก็ได้ เช่น คิดบริจาคทานเพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้ประสบภัยธรรมชาติ ก็จัดเป็นกุศลกรรมฝ่ายมโนกรรม พุทธชักชวนก็เป็นกุศลกรรมฝ่ายกายกรรม เป็นต้น

๒) อกุศลกรรม คำว่า แปลว่า กรรมไม่ดีหรือกรรมชั่ว เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากอกุศลเจตนาหรือเจตนาที่ไม่ดี อกุศลกรรมนี้อาจเกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา หรือทางใจก็ได้เช่นเดียวกับกุศลกรรม เช่น คิดจะยิงนกก็เป็นอกุศลกรรมฝ่ายมโนกรรม พุทธชักชวนคนอื่นไปยิงนกก็เป็นอกุศลกรรมฝ่ายวชิกรรม ลงมือยิงนกด้วยตนเองก็เป็นอกุศลกรรมฝ่ายกายกรรม เป็นต้น

๓) อพยากตกรรม คำว่า อพยากตกรรม แปลว่า กรรมที่เป็นกลาง ๆ หรือการกระทำที่ไม่อาจจัดได้ว่าดีหรือชั่วทางศีลธรรม เป็นการกระทำที่เกิดจากอพยากตเจตนา หรือเจตนาที่เป็นกลาง ๆ ซึ่งไม่จัดอยู่ในฝ่ายกุศลหรือ

^๙ดูรายละเอียดใน อัง.ทุก.(ไทย) ๒๐/๖/๑๔๔-๑๔๕, อัง.ทุก.(ไทย) ๒๐/๑๔๗/๓๔๖.

^{๑๐}อัง.ทุก.(ไทย) ๒๐/๗/๑๔๕.

อกุศล เช่น หยิบแก้วน้ำที่วางอยู่บนโต๊ะทำงานจากที่หนึ่งไปวางไว้ที่หนึ่งเพื่อจะได้ทำงานสะดวก อย่างนี้ไม่จัดเป็น กุศลกรรมหรืออกุศลกรรมทางศีลธรรม แต่ถ้าเห็นแก้วน้ำวางอยู่ใกล้มือเด็กเล็กที่กำลังเล่นสนุกสนานอยู่กับเพื่อน เกรงว่าเด็กจะเผลอทำแก้วน้ำแตกแล้วจะถูกแก้วบาดเอา จึงหยิบแก้วน้ำนั้นไปวางไว้ที่อื่นให้พ้นจากที่เล่นของเด็ก อย่างนี้จัดเป็นการกระทำที่อยู่ฝ่ายกุศลกรรม หรือตัวอย่างอื่น เช่น เข้าไปในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง เห็นของที่เคย คิดอยากได้ก็หยิบขึ้นมาดูโดยยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะซื้อหรือไม่ซื้อ การกระทำอย่างนี้จัดเป็นการกระทำที่กลาง ๆ ไม่ได้ ไม่ชั่วทางศีลธรรม แต่ถ้าเห็นของที่ชอบใจแล้วหยิบขึ้นมาโดยเจตนาที่จะขโมย การกระทำอย่างนี้จัดเป็นอกุศลกรรม

โดยทั่วไปการจัดแบ่งประเภทของกรรมโดยถือเอาเจตนาเป็นหลักในการแบ่งนั้น ท่านแบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ กุศลกรรมกับอกุศลกรรม เท่านั้น แต่ในการดำรงชีวิตของบุคคลที่ดำเนินไปในแต่ละวันนั้น การกระทำของเขา ไม่ได้มีแต่ความดีกับความชั่วหรือกุศลกับอกุศลเท่านั้น แต่ยังมีการกระทำที่เป็นกลาง ๆ ไม่ได้ไม่ชั่ว ทางศีลธรรม เรียกว่า อภัยกตกรรม ที่เกิดจากอภัยกตเจตนาอยู่ด้วย และเป็นการกระทำส่วนมากในการดำเนินชีวิตในวันหนึ่ง ๆ ด้วยเช่น ทำงานจนถึงเวลาพักกลางวัน จึงเดินออกจากที่ทำงานไปซื้ออาหารรับประทานที่โรงอาหารหรือร้านที่ ใกล้เคียง พอถึงตอนเลิกงานตอนเย็นก็เดินออกจากที่ทำงานไปขึ้นรถประจำทางกลับบ้าน พอรถจอดตรงป้ายที่ใกล้ บ้านก็เดินลงจากรถ แล้วเดินต่อไปจนถึงบ้าน เมื่อเข้าไปในบ้านแล้วก็ผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว สวมใส่ชุดอยู่กับบ้าน แล้วนั่งพักผ่อน การกระทำทั้งหมดดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่เป็นกลาง ๆ ที่เรียกว่า อภัยกตกรรม ซึ่ง ไม่ได้จัดว่าดีหรือชั่วทางศีลธรรม เป็นการกระทำที่เกิดจากอภัยกตเจตนาหรือเจตนาที่เป็นกลาง ๆ ไม่ใช่ทั้งกุศลและ อกุศล ด้วยเหตุที่การกระทำซึ่งเป็นกลาง ๆ มีอยู่ และมีอยู่เป็นส่วนมากของการกระทำเพื่อดำรงชีพอุญอยู่ในแต่ละวัน ด้วย การจัดแบ่งประเภทของกรรมโดยถือเอาเจตนาเป็นหลักในการแบ่ง จึงควรรวมอภัยกตกรรมที่เกิดจากอภัยกต เจตนาไว้ด้วย^{๑๑}

๓.๑.๒ กรรมตามที่อยู่อาศัยไว้ในคัมภีร์อื่น ๆ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องกรรมตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อื่น ๆ ในที่นี้ขอนำกรรม ๑๒ มากล่าว กรรม ๑๒ หรือกรรมสี่ ๓ หมวด ตามที่ท่านแสดงไว้ในอรรถกถาและฎีกาทั้งหลาย มีหัวข้อและความหมายโดยย่อ ดังนี้^{๑๒}

หมวดที่ ๑ ว่าโดยกาล คือ จำแนกตามเวลาที่ให้ผล

๑. *ทิวฐธรรมเวทณียกรรม* กรรมให้ผลในปัจจุบันคือภพนี้ ได้แก่ กรรมดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ที่กระทำ ในขณะที่แห่งชวนจิตดวงแรก ในบรรดาชวนจิตทั้ง ๗ แห่งชวนวิถีนึงๆ พุทเป็นภาษาวิชาการว่า ได้แก่ชวน เจตนาที่หนึ่ง กรรมนี้ให้ผลเฉพาะในชาตินี้เท่านั้นถ้าไม่มีโอกาสให้ผลในชาตินี้ ก็กลายเป็นโอสถกรรม ไม่มีผล ต่อไป เหตุที่ให้ผลในชาตินี้ เพราะเป็นเจตนาดวงแรก ไม่ถูกกรรมอื่นครอบงำ เป็นการปรุงแต่งแต่เริ่มต้น จึงมี

^{๑๑}สุนทร ณ รัชชี, *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

^{๑๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒๑-๓๒๒. รายละเอียดเรื่องกรรม ๑๒ ดูใน วิสุทธิ.(บาลี) ๓/๒๒๓-๒๒๔.

กำลังแรง แต่ไม่ให้ผลต่อจากชาตินี้ไปอีก เพราะไม่ได้การเสพคุ้น จึงมีผลเล็กน้อย ท่านเปรียบว่า เหมือนพรานเห็นเนื้อ หยิบลูกศรยิงไปทันที ถ้าถูกเนื้อก็ล้มที่นั่น แต่ถ้าพลาดเนื้อ ก็รอดไปเลย

๒. *อุปัชชเวทนิยกรรม* กรรมให้ผลในภพที่จะไปเกิด คือในภพหน้า ได้แก่ กรรมดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ที่กระทำในขณะที่แห่งขวนจิตดวงสุดท้าย ในบรรดาขวนจิตทั้ง ๗ แห่งขวนวิถีหนึ่งๆ พุดเป็นภาษาวิชาการว่า ได้แก่ขวนเจตนาที่ ๗ กรรมนี้ให้ผลเฉพาะในชาติถัดจากนี้ไปเท่านั้น ถ้าไม่มีโอกาสให้ผลในชาติหน้า ก็กลายเป็นอโหสิกรรม ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเป็นเจตนาท้ายสุดของขวนวิถี เป็นตัวให้สำเร็จความประสงค์ และได้ความเสพคุ้นจากขวนเจตนาก่อนๆ มาแล้ว แต่ในเวลาเดียวกัน ก็กำลังจำกัด เพราะเป็นขณะจิตที่กำลังสิ้นสุดขวนวิถี

๓. *อปราปรียเวทนิยกรรม* กรรมให้ผลในภพต่อไป ได้แก่ กรรมดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ที่ทำในขณะที่แห่งขวนจิตทั้ง ๕ ในระหว่าง คือ ในขวนจิตที่ ๒-๖ แห่งขวนวิถีหนึ่งๆ พุดเป็นภาษาวิชาการว่า ได้แก่ ขวนเจตนาที่สอง ถึงที่หก กรรมนี้ให้ผลได้เรื่อยไปในอนาคต เมื่อเลยจากภพหน้าไปแล้ว คือ ได้โอกาสเมื่อใด ก็ให้ผลเมื่อนั้น ไม่เป็นอโหสิกรรม ตราบเท่าที่ยังอยู่ในสังสารวัฏ ท่านเปรียบเหมือนสุนัขไล่เนื้อ ตามทันเมื่อใดก็กัดเมื่อนั้น

๔. *อโหสิกรรม* กรรมเลิกให้ผล ได้แก่ กรรมดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ซึ่งไม่ได้โอกาสที่จะให้ผลภายในเวลาที่จะออกผลได้ เมื่อผ่านล่วงเวลานั้นไปแล้ว ก็ไม่ให้ผลอีกต่อไป (อโหสิกรรมนี้ ความจริงเป็นคำสามัญแปลว่า “กรรมได้มีแล้ว” แต่ท่านนำมาใช้เป็นคำศัพท์เฉพาะในความหมายว่า “มีแต่กรรมเท่านั้น วิกาไม่มี”^{๑๓} มิใช่แปลว่าเลิกให้ผล หรือให้ผลเสร็จแล้ว อย่างที่แปลแบบให้เข้าใจกันง่ายๆ ตามสำนวนที่เคยชิน)

หมวดที่ ๒ ว่าโดยกิจ คือ จำแนกการให้ผลตามหน้าที่

๕. *ชนกกรรม* กรรมแต่งให้เกิด หรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด ได้แก่ กรรมคือเจตนา ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ที่เป็นตัวทำให้เกิดขั้นที่เป็นวิบาก ทั้งในขณะที่ปฏิสนธิ และในเวลาชีวิตเป็นไป (ปวัตติกาล)

๖. *อุปถัมภกกรรม* กรรมสนับสนุน ได้แก่ กรรมพวกเดียวกับชนกกรรม ซึ่งไม่สามารถให้เกิดวิบากเอง แต่เข้าช่วยสนับสนุน หรือซ้ำเติม ต่อจากชนกกรรม ทำให้สุขหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นในขั้น ซึ่ง เป็นวิบากนั้น เป็นไปนาน

๗. *อุปปีฬกรรม* กรรมบีบคั้น ได้แก่ กรรมฝ่ายตรงข้ามกับชนกกรรม ซึ่งให้ผลบีบคั้นผลแห่งชนกกรรมและอุปถัมภกกรรม ทำให้สุขหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นในขั้น ซึ่ง เป็นวิบากนั้น ไม่เป็นไปนาน

๘. *อุปฆาตกรรม* กรรมตัดรอน ได้แก่ กรรมฝ่ายตรงข้ามที่มีกำลังแรง เข้าตัดรอนความสามารถของกรรมอื่นที่มีกำลังน้อยกว่าเสีย ห้ามวิบากของกรรมนั้นขาดไปเสียทีเดียว แล้วเปิดช่องแก่วิบากของตน เช่น ปิตุฆาตกรรมของพระเจ้าอชาตศัตรู ที่ตัดรอนกุศลกรรมของพระองค์เสีย เป็นต้น

หมวดที่ ๓ ว่าโดยระดับความรุนแรงในการให้ผล คือ จำแนกตามแรงที่ยกเยื้องกัน คือลำดับความแรงในการให้ผล

^{๑๓}ดูรายละเอียดใน วิสุทธิ. (ไทย) ๒/๖๘๕-๖๘๗/๓๕๐-๓๕๑.

๙. *ศรุกรกรรม* กรรมหนัก ได้แก่ กรรมที่มีผลแรงมาก ในฝ่ายดี ได้แก่สมบัติ ๘ ในฝ่ายชั่ว ได้แก่ อนันตริยกรรม มีมาตุฆาตเป็นต้น ย่อมให้ผลก่อน และครอบงำกรรมอื่นๆ เสีย เปรียบเหมือนห้วงน้ำใหญ่ไหล บ่ามาท่วมทับน้ำน้อยไป

๑๐. *พหุกรรม* หรือ *อาจิณณกรรม* กรรมทำมาก หรือกรรมชิน ได้แก่ กรรมดีหรือกรรมชั่วที่ ประพฤติมาก หรือทำบ่อย ๆ สังสมเคยชินเป็นนิสัย เช่น เป็นคนมีศีลดี หรือเป็นคนทุศีล เป็นต้น กรรมไหนทำ บ่อย ทำมาก เคยชิน มีกำลังกว่า ก็ให้ผลได้ก่อน เหมือนนักมวยปล้ำ ลงสู้กัน คนไหนแข็งแรง เก่งกว่า ก็ชนะไป กรรมนี้ ต่อเมื่อไม่มี*ศรุกรกรรม* จึงจะให้ผล

๑๑. *อาสนนกรรม* กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย ได้แก่ กรรมที่กระทำหรือระลึกขึ้นมาใน เวลาใกล้จะตาย จับใจอยู่ใหม่ ๆ ถ้าไม่มีกรรม ๒ ข้อก่อน ก็จะให้ผลก่อนกรรมอื่นๆ (แต่คัมภีร์อภิธัมมัตถวินิภาวินี ว่า อาสนนกรรมให้ผลก่อนอาจิณณกรรม) เปรียบเหมือนโคแอ่อดอยู่ในคอก พอนายโคบาลเปิดประตูออก โค ไตอยู่ริมประตูคอก แม้เป็นโคแก่อ่อนแอ ก็ออกไปได้ก่อน

๑๒. *กตัตตากรรม* หรือ *กตัตตาวาปนกรรม* กรรมสักว่าทำ ได้แก่กรรมที่ทำด้วยเจตนาอันอ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้น ๆ โดยตรง เป็นกรรมที่เบา เปรียบเหมือนลูกศรที่คนบ้ายิงไป ต่อเมื่อไม่มีกรรมสามข้อ ก่อน กรรมนี้จึงจะให้ผล

สรุปได้ว่า หลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธศาสนามีแหล่งที่มานับว่าสำคัญก็คือพระไตรปิฎก รองลงมา ก็คืออรรถกถาและปกรณ์วิเศษที่อยู่อันดับเดียวกับอรรถกถา อย่างคัมภีร์วิสุทธิมรรค นอกจากนี้ก็มีอยู่ในคัมภีร์ฎีกา บ้าง แต่ก็เป็นกรณำเอาหลักที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถามาอธิบายขยายความอีกทีหนึ่ง

๔. วิเคราะห์แนวคิดเรื่องกรรมในวิมานวัตถุ

จากที่ได้กล่าวเรื่องกรรมมาแล้ว จะเห็นได้ว่า เรื่องกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุ จะเป็นเรื่อง กุศลกรรม คือกรรมดีที่แต่ละคนได้สร้างไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ ซึ่งขอบข่ายของกุศลกรรม จะเป็นเรื่องบุญกิริยา วัตถุ ๓ คือ ๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน ๒) สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ๓) ภาวนามัย บุญ สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา รวมถึงการประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมบางข้ออย่างแน่วแน่มั่นคง ในวิมานวัตถุจึง สะท้อนให้เห็นเรื่องกุศลกรรม ดังตัวอย่าง

ก. เรื่องการให้ทาน

ปฐมปัญวิมาน ว่าด้วยวิมานตั้งเรื่องที่ ๑ เป็นวิมานตั้งทองคำ ขนาด ๑๒ โยชน์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ที่เกิดขึ้นแก่หญิงคนหนึ่งชาวกรุงสาวัตถี เพราะ ได้จัดตั้งถวายให้พระเถระรูปหนึ่งซึ่งเที่ยวบิณฑบาตมาถึงเรือน ตนได้นั่งฉันภัตตาหาร และในโอกาสนั้น นางได้กราบ ได้ถวายข้าวและน้ำตามกำลังทรัพย์และปฏิบัติรับใช้พระ เถระจนฉันเสร็จ

ทุติยปัญวิมาน ว่าด้วยวิมานตั้งเรื่องที่ ๒ เป็นวิมานแก้วไพฑูรย์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่เกิดขึ้นแก่ หญิงคนหนึ่งชาวกรุงสาวัตถี เพราะได้จัดตั้งถวายให้ พระเถระรูปหนึ่งซึ่งเที่ยวบิณฑบาตมาถึงเรือนตนได้นั่งฉัน

ภัตตาหาร และในโอกาสนั้น นางได้กราบ ได้ถวายข้าวและน้ำตามกำลังทรัพย์และได้ปฏิบัติรับใช้พระเถระจนฉันทเสร็จ^{๑๔}

ปทีปวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายประทีป เป็นวิมาน ที่มีแสงสว่างโชติช่วงในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผู้ถวายประทีปคือหญิงชาวกรุงสาวัตถี ได้ตามประทีปไว้หน้าธรรมาสน์แล้วนั่งฟังพระธรรมเทศนา^{๑๕}

ติลทกขิณวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายเมล็ดงา เป็นวิมานทองคำขนาด ๑๒ โยชน์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผู้ถวายเมล็ดงาคือหญิงคนหนึ่ง ชาวกรุงราชคฤห์ ได้ถวายเมล็ดงาแด่พระผู้มีพระภาค^{๑๖}

ข. การรักษาศีล

อุโปสถวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางอุโปสถอุบาสิกา เพราะได้ปฏิบัติธรรม รักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ และได้ถวายทานแด่พระอริยสงฆ์ด้วยความเคารพ แต่นางมีใจผูกพันกับทิพยสมบัติในสวนนันทวัน ของเหล่าเทพชั้นดาวดึงส์จนเกินไป มิได้ปฏิบัติธรรมให้สูงขึ้นตามพระพุทธานุญาต นางจึงไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และอยู่ที่นั่นถึง ๖๐,๐๐๐ ปีทิพย์ แล้วกลับไปเกิดในโลกมนุษย์อีก ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระปลอบใจนางว่า พระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์ไว้ว่านางจะบรรลุโสดาปัตติผลเมื่อกลับไปเกิดเป็นมนุษย์อีก^{๑๗}

สุนิทธาวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสุนิทธาอุบาสิกา เพราะได้ปฏิบัติธรรม รักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ และได้ถวายทานแด่พระอริยสงฆ์ด้วยความเคารพ นางจึงไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

สุทินนาวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสุทินนาอุบาสิกา เพราะได้ปฏิบัติธรรม รักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ และได้ถวายทานแด่พระอริยสงฆ์ด้วยความเคารพ นางจึงไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์^{๑๘}

ค. กุศลกรรมอื่น ๆ

ปฐมปัตติพพตาวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ซื่อสัตย์ เป็นวิมานที่ลาดด้วยบุปผชาตินำรินรมย์ มีกณนาพันธุสงเสียงไพเราะน่าฟังในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผู้ซื่อสัตย์ต่อสามีในที่นี้คือหญิงชาวกรุงสาวัตถี เป็นผู้รักษาศีล ให้ทาน ขอบช่วยเหลือผู้อื่น และได้ถวายข้าวและน้ำเป็นอันมากด้วย ความเคารพ

ทุติยปัตติพพตาวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ซื่อสัตย์ต่อสามีเรื่องที่ ๒ เป็นวิมานที่มีเสาทำด้วยแก้วไพฑูรย์เปล่งแสงเรืองรองในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ผู้ซื่อสัตย์ต่อสามีในที่นี้คือหญิงชาวกรุงสาวัตถี เป็นอุบาสิกา ได้ถวายข้าวและน้ำเป็นอันมากแด่พระเถระผู้เป็นพระอรหันต์ด้วยความเคารพ^{๑๙}

^{๑๔}ดูรายละเอียดใน ขุ.วิ.(ไทย) ๒๖/๑-๒๒/๑-๕.

^{๑๕}ดูรายละเอียดใน ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๗๕-๘๔/๑๓-๑๕.

^{๑๖}ดูรายละเอียดใน ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๘๕-๙๒/๑๕-๑๖.

^{๑๗}ดูรายละเอียดใน ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๒๒๙-๒๔๕/๓๙-๔๑.

^{๑๘}ดูรายละเอียดใน ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๒๔๖-๒๖๙/๔๑-๔๓.

^{๑๙}ดูรายละเอียดใน ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๙๓-๑๐๗/๑๖-๑๘.

จะเห็นได้ว่า กุศลกรรมที่เทพธิดาเหล่านี้ได้กระทำ ล้วนอยู่ในขอบเขตของบุญกิริยาวัตถุ ๓ หรือบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ อันเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ กุศลกรรมที่ทำเหล่านี้ ส่งผลให้ได้รับวิมานต่าง ๆ เมื่อได้รับวิมาน เทพธิดาเหล่านี้ก็เท่ากับเจ้าของวิมาน โดยชื่อของวิมานต่าง ๆ ก็จะมีชื่อตามวัตถุสิ่งของที่เจ้าของวิมานได้เคยถวายบ้าง เช่น ปฐมนาวาวิมาน เกิดจากการที่เจ้าของวิมานถวายเรือ ปทีปวิมาน เกิดจากการที่เจ้าของวิมานถวายประทีป เป็นต้น บางครั้งชื่อวิมานก็ได้ชื่อตามเจ้าของวิมาน เช่น อุตตราวิมาน วิมานของนางอุตตรา สิริมาวิมาน วิมานของนางสิริมา โสณทินนาวิมาน วิมานของนางโสณทินนา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กุศลกรรมเป็นตัวส่งผลให้ได้รับวิมาน การได้รับวิมาน เป็นการให้ผลของกรรม ในลักษณะที่เป็น “อุปัชชเวทนียกรรม” คือกรรมที่จะให้ผลในภพหน้า หลังจากสิ้นชีวิตไปแล้ว และยังเป็นชนกกรรม ที่ยังผลให้เกิดในสุคติภูมิ อันเป็นผลมาจากการทำกุศลกรรม

๕. สรุปและวิเคราะห์

วิมานวัตถุที่กล่าวมา ถ้ามองโดยภาพรวมจะได้ข้อสรุปอย่างหนึ่ง คือเทพบุตรและเทพธิดาเจ้าของวิมานเหล่านั้นต่างก็ได้ทำบุญกุศลไว้เมื่อครั้งอยู่ในโลกนี้ เช่น ทำอัญชลีกรรมต่อท่านผู้มีศีลบ้าง ถวายทานบ้าง รักษาศีลบ้าง ตามประทีปโคมไฟบ้าง ฟังธรรมบ้าง ตั้งอยู่ในธรรมเช่นมีความสัตย์ ความไม่โกรธ ความซื่อสัตย์ ต่อสามี บำรุงเลี้ยงดูบิดามารดา หรือแม้แต่กับที่มีความเลื่อมใสในพระสุรเสียงของพระผู้มีพระภาคขณะทรงแสดงธรรมอยู่ก็ได้ไปเกิดในสวรรค์ ภาพรวมนี้ถ้ามองเดิน ๆ อาจเห็นว่า การไปเกิดในสวรรค์นั้นง่ายเหลือเกิน เพราะทำความดีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นก็ไปได้แล้ว ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ผู้ที่ได้ไปเกิดในสวรรค์ล้วนเคยทำบุญกุศลถูกต้องครบถ้วนตามหลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีใช่จะทำได้โดยง่าย การจะไปเกิดในสวรรค์ได้ต้องมีคุณธรรมพื้นฐานคือศีล ๕ เทวธรรม ๒ คือหิริและโอตตปปะ รวมถึงบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ผู้ที่ยึดมั่นในความดีงามเสมอ ทำคุณงามความดีตลอด อธิฐานจิตเพื่อให้ได้ผลที่ปรารถนา สิ่งที่ปรารถนาที่จะสำเร็จ ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า จากการที่ได้ศึกษาประวัติของเทพธิดา เทพบุตร ที่ได้วิมานต่าง ๆ เพราะทำกรรมบางอย่างเพียงอย่างเดียว หรือเพราะทำกุศลกรรมเล็กน้อยนั้น อาจจะชวนให้เข้าใจผิดไปว่า การจะไปสวรรค์ไม่ยาก แต่ในความเป็นจริง ผู้ที่ได้วิมานต่าง ๆ นั้น ล้วนเป็นผู้สั่งสมความดีมาเป็นระยะเวลานาน การที่มีจิตใจที่ฝึกฝนในความดีตลอด ย่อมส่งผลให้เป็นผู้ไม่ตกต่ำ ยิ่งการได้พบพระอรหันต์ ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวกต่าง ๆ ได้ฟังธรรมจากท่านเหล่านั้น เป็นประจำ ย่อมทำให้จิตใจตั้งมั่นอยู่ในความดี เรื่องวิมานวัตถุนี้ น่าจะเป็นเครื่องมือสอนธรรมได้เป็นอย่างดีในประเด็นว่า เมื่อใจตั้งมั่นอยู่ในความดี ย่อมมีสุคติเป็นที่ไปในเบื้องหน้าอย่างแน่นอน อย่างน้อยก็ทำให้คนเรามีความสุขในปัจจุบันนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต). **ศัพท์วิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียง-
เชียง, ๒๕๕๐.

พันธุ์ ป.หลงสมบุญ. **พจนานุกรมมคอ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุนทร ณ รัชชี. **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.